

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Regressio ad fucos, & simulationes. IX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

Etā est in certas familias: ut hodie Cesena in. nonaginta sex familias, sed sine census conditione.

Regressio ad fucos, & simulationes.

Cap. IX.

Expositis jam, distinctisque speciebus reipublicæ paucorum, & status optimatum, regrediar ad dissertationem de artibus & simulationibus. Dicamque principio, quod palliare statum paucorum possit velamine multimodis iusto: quando expejore & strictiore specie Oligarchiæ, reducitur ad speciem minus pravam, & remissiolem, velut ex quarta ad tertiam, & magis si ad secundam primamve: & sic ex aliis speciebus strictioribus ad remissiores oritur velamen iustum, minimum magnam in partem. Est illud iustum, quatenus formam reipublicæ meliorem reddit: hoc est, illam minus facit pravam: & quoniam interdum non potest ad maiorem perducī perfectionem, ob naturam populi & conditionem civium, & quod dudum assueti fuerunt: nimiumque id conari, afferret periculum motuum civiliū: quare qui ad eum perduxerit terminum, etiam si minus bonum, tamen bene fecerit; veluti bene facit Medicus, qui morbum incurabilem elevat ad gradum altiorem elevationis, ad quem pervenire potest. Hocq; adju- mentum illud esse videtur, quod Aristot. in Politic. lib. 4. cap. 1. innuit dicens: *quare non solum illis Rebus, quæ scriptis traduntur, sed illis etiam, quæ re ipsa existunt, opem ferre posse, conventi viro civili, ut diximus.* Jam adju- mentum, cuius Aristot. ibi facit mentionē, non in eo situm est, ut illæ reducantur ad reipub. in Idea: ferret enim opē rebus, in libris traditis, velut quæ in Idea existunt: sed in illis opem ferendis debet esse occupatus, quæ re vera sunt: ob quam rationem igitur foret reductio iusta, non omnino, minimum maiorem in partem. Foretque velamen: nam ex comparatione magis pravæ, à qua ipsa recederet, faceret apparere reipublicā reformatam absolutè bonam, non solum minus pravam: non aliter quam qui assuetus foret videre solum av- ros ita fordidos, ut panem tantummodo comederent, fructusque, seque vestirent viliter, habitarentque in ædiculis sine ullo ornamento, & suppel- lectile.

lectile reliqua fordida: si postea videret habitare hominēs in ædibus mediocribus, instructis quamvis humiliter & suppellectile & victu bono licet mediocri, is habiturus foret hunc liberalem, qui ita se gereret; quamvis posset, respectu suarum facultatum, victu cultuque minus esse sumptuosus, quam ipsi conveniret, & sic esse avarus. Et tandem fundamentum illud, propter quod oratores vitia laudant, estque Aristot. præceptum lib. I. Rhet. cap. 9. ut exhibeant eas tanquam virtutibus vicinas: idem magis locum habet in proposita paritate apud populum, quibus quævis gratia etiam exigua, quam Princeps illis facit, aut principatus, major semper videtur, quam est. Quare dicere solebat Cardinalis S. Clemens Franciscus Blandratius dictus Cardinalis S. Georgius, populum esse instar infantum, qui à matribus uno pomodoro sedantur: ita quamvis minimam Principis concessionem illos quietos reddere. Sed ut revertamur ad prætextus & ad fucos merè tales, repeto illud, quod superius cap. 7. dixi, operam dare ut status paucorum, quo regitur civitas, status appareat optimatum: qui prætextus jam tanto erit facilius, quantum visi sunt status optimatum re ipsa existentes delapsos esse à statibus in Idea, quibus species Oligarchiarum viciniores sunt & magis similes. Secunda species ab ipso Aristot. est optimatibus ascripta, quando ab omnibus eliguntur, non ex præfinito numero. *Si ex omnibus eligantur, Optimatum potius est, si ex numero exiguo, Oligarchia. Prima species satis Aristocratia similis est. Secunda species, quando scilicet Respublica in specie dicta inclinatur ad Obligarchiam. Tertia & quarta species Oligarchia, cum alligatae sint certis familiis opulentis, opus est, ut à nobilibus regantur: nam antiquitas junctae erit divitiis, & splendori imperii: quare habebuntur pro imperio nobilium, quod secundum vulgarem opinionem Respublicae est optimatum. Et aestimatio divitiarum, quae in Oligarchia valet, majoris aestimabitur à vulgo, pro desiderio communi divitiarum, quam fundamento regiminis: licet illa differentia essentialis sit Oligarchia.* Unde apperet quantum recedat a statu paucorum Respublica Veneta: cum optimis legibus & sapientibus institutis compresserit aestimationem divitiarum; (minimum irritamentum aestimationis:) quoniam nullius requiritur census ad participationem Reip. neque nobiles alia veste indui possunt, quam habitu ipsorum civili togato, sine ullo fastu: ita quidem ut in eo

nulla sit differentia inter pauperes & divites, qui servos secum ducere possunt, nisi quidam ex præcipuis Magistratibus, qui secum duos, aut tres ad summum ducunt. Etiam naviculæ, quas ipsi Gondolas vocant, ut uno modo fabricentur: ut ita in usu externo divitiæ aliorum ruborem nobilibus egenis incutere non possint. Quantum dehinc ad regimen ipsum, divitiæ ferè parum ibi æstimantur, & si in iis excessus committitur, punitur. Ego inter alias admirandas constitutiones reipub. Venetæ has, mea sententia judico, quibus exterior splendor divitiarum reprimitur, esse plenas summæ prudentiæ, quibus sublatis magna oriretur turbatio in imperio illo temperatissimo, cui ultra modum convenit pungentem illum tollere pudorem, quem Cato damnabat, pro lege Oppia verba faciens, quemque (Liv. lib. 34. c. 1.) judicabat remedio legis esse tollendum, dicens: *Pessimus quidem pudor est vel parsimonie, vel paupertatis: sed utrumque lex vobis demittit, quum id, quod habere non licet, non habetis.*

Alius prætextus est natura populi, quasi forma, licet ex se ipsa non bona, conveniat tamen, bona que sit illi populo. Quod quamvis isto sensu verum non est, quod ex pravarum rerum, quædam secundum naturam conveniat cuidam populo: nihilominus ubi egit radices forma, & spacio temporis vires sumpsit, fit prætextum verosimile, estque facile pro vero creditum illud, quod publica autoritas, & exemplum duritatis persuadet.

Quod ad administrationem, distributionem honorum & Magistratum, veluti connexa formæ Reipub. eundem prætextum, quantum ad justitiam, quam ipsa forma admittit. Et quoniam in Oligarchia populo diffident, ideoque bellicosos esse nolunt & in armis exercitatos, at quidem divites volunt. Prætextus justitiæ in hoc est, ut pauperes suis exercitiis vacare possint: ubi divites, qui non opus habent sibi victum quærere publico ministerio vacare possunt, ad idque exercitio se aptos reddere. Aristotelis alium in hoc ponit prætextum; sed qui pertinet ad partem prudentiæ, de qua postea disseretur. Delatores quos Oligarchia, maxime quarta species, etiam ipsa disponit, facile eodem prætextu poterunt defendi, quem in Tyrannide diximus. In prima specie non habent locum, præsertim in mediis: in secunda parum, quod imperium sit satis remissum, quodque participantes reipub. multi sint, neque ut Tyrannus unus solus. Quare ipsi poterunt plurima quæ populus agit observare, ne dicam de clientelis, quæ cunctas machinationes poterunt revelare. SCO.

Scopus, ad pauperiem redigendi populum, non est Oligarchiæ necessarius, quod ab initio absorpserit majorem partem mobilium & immobilium bonorum civitatis: curandum quidem est, ne divitiæ opulentum transeant ad pauperes, quibus obviâ iri potest legibus manifestis aut fucatis. Prætextus justitiæ in hoc foret conservatio formæ Reipub. ad vitandum periculum mutationis, quæ absq; turbis publicis non potest fieri: cum politicum monitum verum sit, non fucatum, *Non movere quæta*. Neque mutari potest forma reipub. absque mutatione legum minimum earum, quæ ad rempub. spectant, quas leges *jus publicum* vocant legistæ. Et mutatio legum mala est propter rationem ab Aristotele allatam in censura Reipub. Hippodami Milesii lib. 2. pol. c. 6. Sed ad pauperes premendos, modus ille foret commodus, quem Florentini tolerarunt, licet in regimine maxime populari. Ante tempora Petri Albicij & Joannis Medicei patris Magni Cosmi, tributa solvebant pro foco; ita tantundem tenebatur pauper artifex quantum ditissimus nobilis solvere. Postea magis æque ad distributionem reductum est, ex æstimatione bonorum: ad quam reduxit collectiones, quæ in nostra civitate sunt, Pius Quintus, quæ initio maximam partem agricolis florentibus imponebantur. Et quemadmodum hæc ratio justa est, ita tributa gravia irrogare, & ea postea à foco exigere, onus est pauperibus nimis grave, aptumque ad illos penitus opprimendos; & ex adverso divitibus leve erit, respectu illius quod ex censu persolvere tenerentur. V. G. si à mille familiis, quot facile continebit Bouonia intra ambitum suorum murorum, exigenda essent scutorum (500000) quinquies centena millia, si colligerentur ex foco, cuique foco solvendi forent scutati quinquaginta; summa gravis & intolerabilis pauperibus, levis divitibus: sed ratione census, duo millia familiarum ex ditioribus possidebunt plus quam mediam partem bonorum, quam gens illa possidet, si itaque ex iis dederint duo millia, eaque dividerint inter se æqualiter, forent cuilibet solvendi centum scutati, & inter egenos forent futuri plurimi, qui nihil essent daturi, cum nihil possiderent. Ejusmodi itaq; exactio speciem justitiæ haberet, si à longo tempore exigi consuerit: & ulterius velamen hoc illius est, quod divites, licet imperium in manu habeant, ipsi quoq; idem persolvant: sed justitia est fucata, quoniam census non est æquus, sed sine proportionem. Quod satis sit de prætextibus dixisse, ut actionibus Oligarchicorum sive potentum quasi justitiæ color detur. Cetera quæ dicta.

dicta sunt de pretextibus tyrannorum, majorem in partem regimini huic applicari possunt.

*De Democratia, sive statu populari pravo,
ejusque speciebus.*

Cap. X.

Superest ut consideremus, quo velamine justitiæ soleat, aut possit palliari forma popularis, illiusque administratio. Hic repetendum quoque est, quod Democratia sive status popularis, (ego promiscue utar uno alteroque nomine, quemadmodum usus sum status paucorum, & Oligarchiæ, & pariter Aristocratia & status optimatum voce antea sine discrimine:) definitus sit ille, ubi multitudo imperat ad utilitatem pauperum. Occasione hujus definitionis mihi videtur, notandam esse Bodini inconstantiam in definienda ead. Democratia: enimverò primo illam definit hisce verbis: & quando potestas unius summum est imperium in tota republica, vocabimus Monarchiam, si penes omnes Democratiam, si penes paucos Aristocratiam. Itaque secundum hanc definitionem, Democratia Respublica est, in qua summum ipsius imperium apud omnes est: sed alibi eam definit, quod sit respublica in qua major pars imperat. Ceterum sine dubio res satis diversæ sunt, omnes imperare, & potiores partem imperare: nam exempli gratia populus Romanus in centurias centum nonaginta tres divisus, secundum Dion. Halicarnasseum, quæ secundum Livium numero minores esse videntur, cum omnes suffragia haberent 193, erat imperium penes omnes: at si ultimæ exclusæ fuissent, potiores imperassent, non omnes. Dico potiores, nam v. g. in centuriis nonaginta & centum plures reperiebantur homines, quam in tribus solis ultimis: quare admodum inconstans est in sua doctrina Bodinus. Jam Democratia divisa est ab Aristotele in species quinque, (l. 4. pol. c. 4.) sequenti modo, & rationibus quæ subjunguntur. Prima species est, quod pauperes & divites pares sint in republ. h. e. quod tantum valeat votum cujuscunque pauperis, quantum votum cujuscunque locupletis: unde provenit, quod cum pauperes numero potiores sint, consilia